

AZ ISTENI SZÍV MEGSEBZETTJE

NAGY SZENT GERTRÚD ÍRÁSAIBÓL

A *helftai Nagy Szent Gertrúd* (1256—1302) a középkori misztika egyik legnagyobb alakja. Ötéves korában lépett a *helftai ciszterci rendi apácamonostorba*. A monostor ekkor élte virágkorát. A nemes *Hackeborn* családból származó Gertrúd apátnő és huga, *Szent Mechtild*, a „*Különös kegyelem könyve*” (*Liber specialis gratiae*) című misztikus munka szerzője nagy hatással volt az ifjú Gertrúdra. Gertrúd hatalmas iramban haladt mind a vallásos, mind pedig a világi tudományokban. Éppen az utóbbiakban való gyors haladása okozta a bajt: a kezdetben kiváló szerzetesnő lanyhulni kezdett az Úr szolgálatában. Erre a lanyhaságra céloz, amikor lelke sötét éjtszakájáról beszél.

A misztikus lelkek útját neki is végig kellett járnia a pokol minden gyötrelmétől a megvilágosodás és boldog istenbírárs magaslataig. 1282 január 27-én vége szakad kínzó magányának; megjelenik neki az Úr. Ettől a pillanattól kezdve az önátadás hőisévé lett. Állandó betegeskedése sem akadályozta meg abban, hogy az életszentségnek és az Istenbe borult életnek egyik leg-tündöklőbb példájává legyen.

„A csodálatos, tűzből szőtt emberszív” — ahogy *Prohászka* nevezi *Nagy Szent Gertrúdot* — félezerévvel előzi meg korát. A Jézus Szíve-tisztelet énekese lesz századokkal *Alacoque Szent Margit* előtt; „a Jézus Szíve-ájtatosság tavaszi fülemüléje”, — ahogy *Meschler* mondja róla. Elmélkedései és látomásai csodálatosan olvadnak bele az egyház liturgiájába, ölelik körül a szentmisét és a karban énekelt zsoltókat, s ezzel a mindennapi áhítatgyakorlatokat a misztika magaslataira emelik. „Az isteni szeretet követe” (*Legatus divinae pietatis*) című munkáját részben maga írta, részben — amikor a betegség miatt ki-kihullott kezéből a toll — szerzetesnővéreinek mondotta tollba. Még egy műve maradt ránk, a „*Lelkigyakorlatok*” (*Exercitia spiritualia*); a többi elveszett.

Ahogy *Nagy Szent Gertrúd* és misztikus társai könyveit forgatjuk, meglevenedik előttünk a *helftai ciszterci apácamonostor képe*. Termékeny völgy mélyén húzódik meg, köröskörül szeliden emelkedő lankás vonulatok, ezeknek nyílásain messzire szállhat el a szem... A kertben pompás virágok és nagy multról regélő ősi fák; kis patak csobog át a zöld pázsíton, a kert közepén halastóvá öblösödik. Tiszta vizébe beleragyo a kék ég. Mindenütt virágillat és madárdal, mint a monostor lakóinak a szívében. Az apátnő bölcs és erőskezű vezetése alatt itt bomlott ki hugának, *Szent Mechtildnek* lelke, itt lett naggyá *Szent Gertrúd*, s itt élte le életének utolsó tizenkét esztendejét a középkori né-

met irodalom egyik remekének, az „Istenség áradó fényé”-nek (Das fließende Licht der Gottheit) szerzője: Magdeburgi Mechtild. Mintha a kék ég egy darabja szállott volna le a helftai ciszterci apácamonostorra, bőven ontva rá az isteni kegyelem sugarait. S a monostor apácái szinte versenyre kelve éneklik az isteni jeggyessel való boldog egyesülésről a középkori misztika legszebb dalait...

A. J.

A MAGASSAGBELI ELŐSZÖR LATOGATJA MEG GERTRÚDOT

Az örök bölcsesség mélysége fölszólítja a csodálatos mindenhatóság mélységét annak a bámulatos jóságnak a dicsőítésére, amely irgalmasságod gáttalan áradásával ellepte nyomorúságom völgyeit...

Életem huszonhatodik esztendejében, tisztaságos Szűzanyád tisztulásának ünnepe előtt való hétfőn, január 27-én a kompletórium (esti imádság) után úgy alkonyattajt történt, hogy te, Uram, minden fénynél tündöklőbb Istenem, minden titkoknál mélyebb Igazság, eloszlattad lekem sötét éjszakáját. Szeliden és gyöngéden csillapítottad szívem viharát, amelyet egy hónappal ezelőtt keltettél föl bennem. Azt hiszem, hogy ezzel a viharral akartad ledönteni hiúságom és csacskaságom tornyát; mert toronnyá nőtt már bennem büszkeségem...

A mondott órában hálóteremünk közepén álltam. Ahogy fejemet fölemeltem (rendi szokás szerint ugyanis tisztelettel hajoltam meg egy szemben jövő idősebb nővér előtt): egy szeretetreméltó és kedves, körülbelül tizenhat esztendős ifjút pillantottam meg magam mellett. Akkori szememmel nézve egészen elbájolt. Az ifjú jóságos tekintettel pillantott rám s szelíd szavakkal szólított meg: „Gyorsan eljön üdvösséged. Miért emészt a bánat? Vajjon nincs senki tanácsadód, hogy a fájdalom így megváltoztatott?” (Responsorium ádvent 2. vasárnapján.) Hiába tudtam, hogy a hálóteremben vagyok, szavai hatása alatt úgy éreztem, mintha a kóruson térdelnék abban a szögletben, ahol lanyha imáimat szoktam végezni s ahol most ezeket a szavakat hallottam: „Megmentelek és megszabadítlak, ne félj!” E közben úgy láttam, hogy egy gyöngéd kéz tartja jobbomat, s mintha csak ezt az ígéretét akarná megerősíteni, így folytatta: „Ellenségeiddel a földet nyaltad, s tövisek közt izelgetted a mézet. Térj vissza végre hozzám, és én megittasítlak isteni gyönyörűségem áradatával.”

Elhallgatott. Ahogy körülnéztem, láttam, hogy tőlem balra, neki jobbkéz felől végtelen hosszúságú sövény állt közöttünk. Tetején tüske tüske hátán, sehohsem tudtam áthatolni rajta, hogy hozzájussak. Mikor így habozva, tele vággyal, szinte elepedve álltam ott, váratlanul és könnyedén megragadott, fölkapott és maga mellé állított.

Mivel azonban fölismertem kezén a sebek drága rubintjait — ezek semmisítették meg kegyetlen végzetünket, — dicsérlek, imádlak, áldlak és hálát adok bölcs irgalmadnak és irgalmas bölcseségednek. Hiszen te, Teremtőm és Megváltóm, ezzel édes ígába hajtottad féktelen nyakam s gyöngeségemnek megfelelő üdítő itallal itattál.

Ettől a pillanattól kezdve újult lélekkel, derűs örömmel kezdtem haladni keneteid drága illatában. Én is édesnek találtam igádat s könnyűnek a te terhed, amelyet nemrégén még szinte elviselhetetlennek tartottam.

AZ ISTENI INDITAS

Mivel írásomat nagyon haszontalannak tartottam, azért folytatását egészen a szent kereszt fölmagasztaltatásának ünnepéig halogattam. Ezen a napon az Úr — míg a szentmise közben más áhitatgyakorlatokba merültem, — lelkemet a következő igékkel vezette vissza: „Tudd meg, hogy tested börtönéből mindaddig ki nem szabadulsz, míg tartozásod az utolsó fillérig meg nem fizeted!” Miközben azon jártattam elmémet, hogy minden rámbízott titkot, ha nem is írásban, de szóban embertársaim javára fordítsak, az Úr éppen azt az igét juttatta eszembe, amelyet ugyanazon az éjszakán hallottam a zsolozsmában: „Ha az Úr csak kortársainak szánta volna tanítását, akkor szóban hagyta volna ránk, nem írásban; de sokunk üdvére minden igéje írásban is reánk maradt.” Még hozzátette: „Isteni jóságomnak ellentmondás nélkül való erős bizonyágát akarom adni írásaiddban, azokban a végső időkben, amikor sokakkal szándékozom jót tenni.”

E kijelentés súlya alatt eltűnődtem, milyen nehéz vagy talán lehetetlen föladat olyan értelmet és hozzá megfelelő szavakat találnom, amelyekkel ezeket a már sokat emlegetett titkokat az emberi értelem számára megfoghatóvá tudnám tenni minden megbotránkoztatás nélkül. Kishitűségemben hathatósan segítségemre sietett az Úr. Úgy tetszett, mintha hatalmas záporral borította volna el lelkemet. A szörnyű áradatban én, a kis emberke, mint valami fiatal és zsenge palánta a földre terítve feküdtem, és semmit sem tudtam táplálásomra magamba szívni a zuhatagból, csak egy-két jelentős igét, melyekre sohasem eszméltem volna rá a magam erejéből. Terhemet még nyomasztóbbnak éreztem. A te jóságod azonban, én teremtető Istenem, lágy szavaid simogatásával megvigasztalta lelkemet: „Mivel haszontalannak érzed ezt az áradatot, azért íme, most isteni szívemhez öllek, hogy fölfogásodhoz mérten szelíden és csöppenként öntsem szívedbe a titkokat.” Bevallom, Úram, hogy ígéretedet mindenben beváltottad. Négy napon át kora hajnalban, a legalkalmasabb pillanatban oly édesen közölted velem fentemlített igéd egy-egy részletét, hogy minden külön fáradság nélkül megértettem, mintha már régesrég emlékezetemben tartottam volna, s minden nehézség nélkül papírra vethettem. De azért mégis azzal a megkötéssel, hogy amikor egy-egy megfelelő részt leírtam, elmém minden megfeszítésével sem tudtam egyetlenegy mondatot sem kitalálni abból, ami másnap oly bőségesen s minden nehézség nélkül állt rendelkezésemre. Ezzel is oktattál s fékezted szellemi mohóságomat az írás tanítása szerint: „Senki sem merülhet el annyira a tevékenység lázában, hogy ne szentelhesse magát odaadással a szemlélődésnek is.”

A SZERETET SEBE

Advent 3. vasárnapján, amikor a *Gaudete in Domino*-t (Örven-dezzetek az Úrban) éneklük, amikor kimeríthetetlen kegyességéből szent testedet és véreket magamhoz vehettem a szentáldozásban, elsodrő vágygal töltötte be szívemet, s ajakamról ellenállhatatlanul bugyogtak a szavak: „Megvallom, Uram, hogy érdemeim szerint nem vagyok méltó legcsekélyebb ajándékok vételére sem, de a jelenlévők érdemeiért és vágyakozására való tekintettel kérve-kérlek: szegezd át szívemet szereteted nyilával.” Ekkor legott megéreztem kegyelmed belső kiadásából, másrészt a keresztre feszített képeden megnyilatkozó bizonyos jeltől, hogy kérésem meghallgatásra talált.

Mikor az életadó szentség vétele után csöndes imádkozó helyemre visszatértem, úgy tetszett, mintha egy festett feszület jobb oldalsebétől nyílhegyes napsugár törne elő. Ez először megnyúlt, aztán összehúzódott, majd megint felém nyúlt s szívemet egy darabig szeliden magához vonta. Vágyam azonban még így sem elégült ki egészen addig a szerdái, amikor a mise végén híveid megtestesülésed szent titkáról és az anyagi üdvözletről emlékeznek meg. Erre irányult az én figyelmem — ha kissé lanyhán is, — amikor, ime, megjelentél előttem s egészen váratlanul megsebezted szívemet ezekkel a szavakkal: „Minden érzel-med áradása itt folyjon egybe: folyjon egybe minden gyönyöröd, vágyad, örömed, fájdalmad, rettegésed, folyjon egybe minden más érzel-med szeretetemben!”

Ekkor hirtelen eszembe jutott mindaz, amit egykor hallottam: a sebre fürdő, kenet és gyoölcs szükséges. Akkor még nem tudtam, mit tegyek. Csak később tártad föl előttem világosan egyik nővérem által, aki sokkal állhatatosabban és gyöngédebb szeretettel szoktatta hozzá fülét isteni sugallataid meghallásához, mint én. Ő azt tanácsolta, hogy kereszten függő szentséges Szíved imádjám szakadatlanul. Forró szeretetedből merítsem az áhitat patakját, ezzel mossam le vétkeimnek szennyét; mérhetetlen szereteted forrásából vegyem a hála kenetét minden megpróbáltatás ellen; a hathatós és erős szeretet készítse el megigazulásom kötelékét, ezzel irányítsam feléd minden gondolatomat, szavamat és cselekedetemet, ezzel tapadjak hozzád elválaszthatatlanul.

AZ ISTENI SZÍV IGAJABAN

Gertrúd egy alkalommal minden hangot és minden szótagot igyekezett pontosan leénekelni a zsolozsmában, ez azonban sehogysem sikerült neki emberi gyarlóságából. Elszomorodva így szólt magában: „Mi értelme van az efféle állhatatlan törekvésnek?” Az Úr nem tudta elvisselni szentje szomorúságát, kezében mint valami égő lámpást szentséges Szívét nyújtotta felé: „Ime, szentséges Szívem, az imálandó Szentháromság édes-zengésű hárfája. Ajánld neki pótlásra bizalommal mindazt, amit magadtól tökéletesen megtenni nem tudsz. Így minden tökéletesnek tűnik föl szememben. Miként a hű szolgál minden parancsra készen áll,

úgy az én Szívem is mindig készségesen áll rendelkezésedre ezentúl, hogy mulasztásaidat időben pótolja."

Az Úr e fölfoghatatlan kegyességére Gertrúd nagyon megijedt. Érthetetlen volt előtte, hogy Jézus Szíve, az istenség gazdag kincstára, minden jó foglalata és teljessége az ő kicsiségének álljon szolgálatára, hogy hanyagságát pótolja. Az Úr azonban megszánta kicsinyhitűsége miatt. A következő hasonlattal bátorította őt: „Ha neked nagyon szépcsengetű és hajlékony hangod volna, hozzá még nagy-nagy gyönyörűséged telnék az éneklésben, s melletted durva és kellemetlen hangú, rossz énekes állna, aki még nagy erőlködéssel is alig tud valamit elérni, nem vennéd-e zokon, ha rátermettséged és jóakaró készséged ellenére sem bízná rád magát. Így van az én isteni Szívem is. Ismeri az emberi gyarlóságot és állhatatlanságot. Kimondhatatlan vágyódással várja és óhajta, hogy ha nem is szóval, de legalább valami jellel bízd reá mindannak a pótlását, amit magad nem tudsz tökéletesen elvégezni. Hisz Szívem mindenható erejével minden nehézség nélkül megtehetem, bölcseségem a módját is megtalálja; lényegemből folyó jóságos szeretetem pedig örömmel meg akarja tenni."

Mikor ezután Gertrúd egyik nap hálás emlékezettel gondolt az Úr ajándékára, vágyódva kérdezte meg, meddig tartja meg azt neki kegyesen. Az Úr így felelt: „Nem veszem el addig tőled, míg te megtartani kívánod." Erre így szólt Gertrúd: „Hogyan lehetséges az, ó, megfoghatatlan csodák teremtő Istene, hogy isteni Szívedet bűnös szívem közepén látom függeni? És mégis: valahányszor kegyelmed folytán hozzád merek közeledni, nagy öröömre megtalálom magam benned, elhalmozva véghetetlen jóságoddal." Az Úr így felelt: „Ha te valamit meg akarsz fogni, kinyujtod utána kezed, s ha megfogtad, amit akartál, magadhoz vonod; éppen így nyujtom ki utánad irántad való szeretetből én is Szívemet, hogy magamhoz vonjalak, ha a világi dolgok felé fordultál; ha azután újra összeszedett vagy, Szívemmel együtt ismét magamhoz vonlak s elárasztlak minden erény gyönyörűségével..."

Gertrúd erre ezekkel a szavakkal ajánlotta föl szívét az Úrnak: „Íme, Úram, szívemet minden teremtménytől elszakítva, teljes erőmből neked ajánlom. Kérlek, mosd meg szentséges oldalsebed hathatós patakjával, ékesítsd édes Szíved drágalátos vérével és isteni szereteted fűszeres illatában megfürdetve készítsd el hozzád méltón." Ekkor megjelent Isten Fia, egyesítette szívét Gertrúd szívével s így ajánlotta föl az Atyaistennek egy kehely alakjában. Ez a kehely két, viasszal egymásbaillesztett részből állott, Gertrúd ezt látva alázatos szívvel esedezett az Úrhoz: „Add, szerelmes Istenem, hogy szívem serlege, mint ékes lakomák kelyhe, mindig tisztán álljon rendelkezésedre, tölts meg és ürítsd ki, akkor, amikor neked tetszik, s add annak, akinek akarod." Az Isten Fia kegyesen fogadta Gertrúd följajlását és így szólt az Atyához: „A te örök dicsőségedre öntse ki e szív, szentséges Atyám, mindazt, amit az én Szívem foglalt magában földi életemben, hogy szétosza az emberek között." Gertrúd e szavakkal még sokszor följajlalta szívét az Úrnak. Ilyen alkalmakkor annyira megtelt a szíve, hogy zengő dicsérete és hálaadó éneke még a menny lakóinak is gyönyörűségére volt.

AZ ÚR HAZANAK KEDVESSÉGE

Egy napon a prima előtt az udvarra léptem, leültem kis halastavunk közelébe és élveztem a hely szépségét. Tisztán csordogált a patak, zöldelő fák borítottak sátrat fölé, madarak röpködtek köröskörül, köztük sok-sok galamb. Különös gyönyörűséget okozott rejtett ülőhelyem meghitt csöndje. Eltűnődtem. Mit is kívánhatnék, hogy magányom öröme teljessé legyen? Vágyam föltámadt: bárcsak volna valakim, egy kedves, meghitt, szerető és baráti lélek, aki megvigasztalna magányomban. És ekkor te, én Uram és én Istenem, mérhetetlen gyönyörűségek forrása, elmélkedésemnek első gondolatát éppúgy feléd irányítva, mint végét, sugallatoddal szólásra bátorítottál: „Ha kegyelmeidnek patakját folytonos hálaadással feléd irányítom, mint ezt a kis erecskét, — ha az erénygyakorlatokkal úgy nővök, mint köröttem a fák, s ha jócselekedeteimmel zöldelön virítok, — ha szárnyrakapok, mint a kis galambok, megvetve minden földi szennyet s pihegve szállok ég felé, — ha érzékeimre lakatot rakok s szívemben csak veled foglalkozom: — csak akkor lesz szívem minden gyönyörűséggel teljes otthonod.”

Még aznap este... úgy érezte sárból gyúrt szívem, hogy megérkeztl hozzá, Istenem. Ó, bár vérré tudnám változtatni a tengert s keresztül tudnám vezetni bensőmön, hogy lemosson minden szennyet nyomorúságomról, amelyet te, megfoghatatlan Végcélom, lakásul kiszemeltél. Vagy kivehetném szívemet, hogy izzó parázssal égessen ki belőle minden salakot: ha már nem tudlak méltón fogadni, legalább méltatlanságom legyen elviselhetőbb... Add meg nekem minél gyakrabban malsztodat, hogy benned teljesen elmerülhessek, hogy mindig isteni jelenlétedben járhaszak. Vezess a tökéletességnek olyan magas fokára, amelyen magasra fölvezethet irgalmas jóságod és igazságosságod egy testi rabságban sinylődő, még neked is ellenálló lelket. Add, hogy utolsó sóhajom a te ölelő karodban s csókod közben szálljon ég felé, s lelkem odaröppenjen tüstént, ahol te időtlenül és osztatlanul, virágzó örökkévalóságban élsz és uralkodol dicsőségesen az Atyával és a Szentlélek-istennel együtt mindörökkön örökké. Ámen.

Agoston Júlián fordítása.